

УДК 72.28

О. І. Колодрубська

канд. арх., доцент кафедри ДАС,
Львівський національний аграрний університет

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ)

Анотація: у статті розглядаються проблеми розвитку архітектурного середовища приміських територій, окреслено підходи до їх організації.

Ключові слова: сталий розвиток, приміські поселення, території, архітектурне середовище.

Постановка проблеми. На Всесвітньому конгресі архітекторів у 1993 році була прийнята «Декларація взаємозалежності для сталого майбутнього», у якій визнавалося, що архітектурне середовище в цілому є однією з найважливіших складових у негативному впливі людини на природне навколишнє середовище. Архітектори можуть значно впливати на відновлення екологічної рівноваги та забезпечення високої якості життя людей, створюючи архітектурні споруди, які б задовольняли потреби людини, і в той же час зберігали або навіть покращували природне середовище [3].

Виклад основного матеріалу. Процес створення архітектурного середовища – «стійкої», «сталого» архітектури, яскраво проявився у процесі багатовікової забудови сільських поселень, де житлові та громадські будівлі органічно вписуються в екосистему і сприймаються нею як звичайні природні компоненти. Архітектурне середовище у цій системі знаходиться у рівновазі з природним середовищем, з усіма його компонентами – природними ландшафтами, флорою, фауною та ін. (рис.1).

1

2

Рис.1. Забудова сільських поселень: 1 – с. Кам'яниця Закарпатська обл.;
2 – с. Ріпенці Тернопільська обл. (фото автора).

Важливу роль стійкості архітектурного середовища надають етнографічні та релігійні традиції, які найбільше зберігаються у сільській місцевості і

виражаються у архітектурних формах і дизайні житлової та громадської забудови, що дуже характерно для території Західного регіону України (рис.2).

Рис.2. Етнографічні та релігійні традиції у структурі садиби:

1 – Закарпатська обл.; 2 – Івано-Франківська обл.; 3 – Львівська обл. (фото автора).

У сучасних умовах малоповерхового сільського житлового будівництва поряд з ігноруванням і нівелюванням природного ландшафту та будівельних традицій, знищуються відмінності у зовнішнім вигляді сіл різних місцевостей, які існували століттями; насильно впроваджуються прийоми характерні для урбанізованого середовища; механічно використовуються матеріали та конструкції не властиві сільському будівництву. Прикордонне положення території, міграції населення, особливо сільського, до країн ЄС, Америки та Австралії створюють передумови для виникнення невластивих для регіону архітектурних форм (рис.3).

Рис.3. Чужорідна архітектура у природному ландшафті:

1,2 – Закарпатська обл.; 3,4 – Тернопільська обл. (фото автора).

У підсумку уніфікується вид сільських поселень, втрачається гармонійність архітектури та навколишнього середовища. Особливо це проявляється у зоні розвитку великих міст, де відбувається дуже швидка зміна характеру забудови сільських поселень, пов'язана як із загальними тенденціями і трансформаціями, які відбуваються у суспільстві, так і з урбанізацією, з поліпшенням житлових умов і соціального середовища проживання.

У наш час відбувається інтенсивне виробниче використання приміських територій. Вони з одного боку служать місцем розширення міста, а з іншого – несуть велике антропогенно-техногенне навантаження і потребують екологічного оздоровлення, так як тут розміщені об'єкти, що працюють на потреби міста і не завжди враховують інтереси приміських зон як цілісних територій.

Функціональне навантаження зони приміських територій (буферної зони):

- це територія інтенсивного сільськогосподарського використання з максимальним об'єднанням функцій (вирощуванням продукції для постачання у місто, розвитком промислових та виробничих об'єктів на цій основі і підприємств побутового призначення);
- це територія непридатна для виробництва сільськогосподарської продукції та садибної забудови (з місцями для промислового виробництва, яке необхідно винести за межі міста, для частини додаткового і обслуговуючого виробництва, транспортних комунікацій тощо);
- це територія лісопарків, парків, водойм (з місцями для відпочинку міських жителів і оздоровчими комплексами, лікарнями та ін.) [2].

Існуюча функціональна структура приміської зони міст визначає розвиток приміських поселень, забезпечення умов життєдіяльності населення на цих територіях, ефективність використання земельних та інших ресурсів. Відбуваються зміни у типологічній структурі самих поселень, де крім сіл, приміських і дачних поселень, відроджуються хутори, утворюються фермерські господарства, як автономні мікропоселення, з'являються котеджні та рекреаційні поселення, забудовані елітними садибами, як правило, без аграрної функції, і пов'язані із заможними верствами сучасного суспільства (рис.4).

Зміна землекористування у приміських зонах відбувається в результаті прискореної масштабної приватизації земель та здійснення нових планів розвитку міст, розширення їх територій.

Населення приміських поселень веде як сільський, так і міський спосіб життя, займається приватним підприємництвом, альтернативними видами діяльності, інтенсивно розвиває особисте чи фермерське господарство, що призводить до зміни характеру забудови і вимагає нових підходів до планувальних рішень садиби, будинку, господарських і громадських споруд.

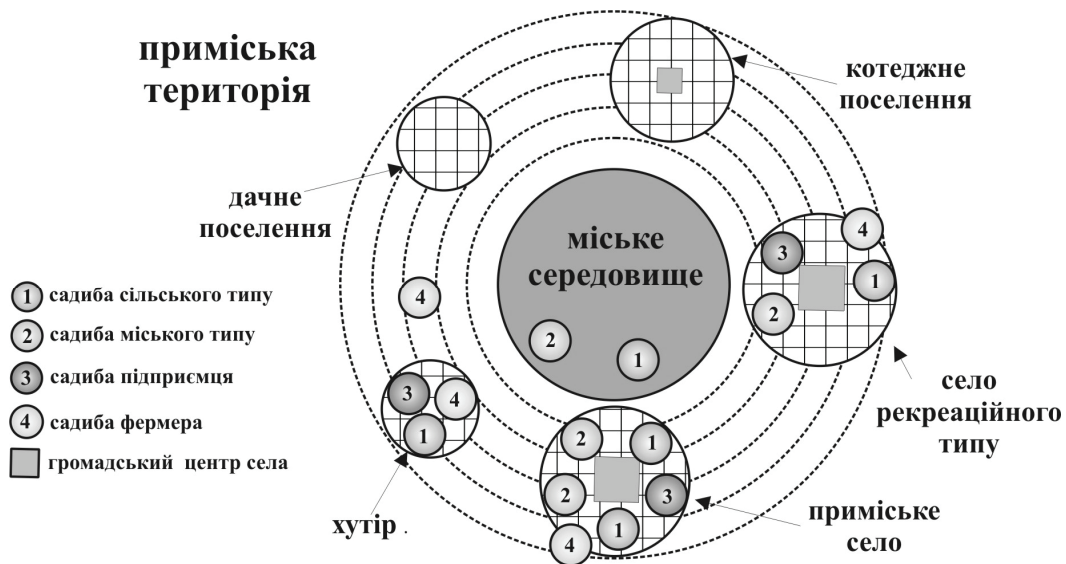

Рис.4. Структурна модель елементів поселення приміської зони.

Мешканці, які працюють у містах, і не займаються сільським господарством, мають садибу з мінімумом господарських будівель. Решта населення передмість веде традиційний сільський спосіб життя, зайнята у особистих підсобних господарствах, де інтенсивно займається вирощуванням ранніх овочів, виробництвом парного молока і м'яса для часткової або повної реалізації їх на ринках міста. Для цього використовується кожен клаптик землі під господарські будівлі, парники і теплиці, покриваючи ними іноді весь город і вирощуючи до чотирьох врожаїв з однієї ділянки (рис.5).

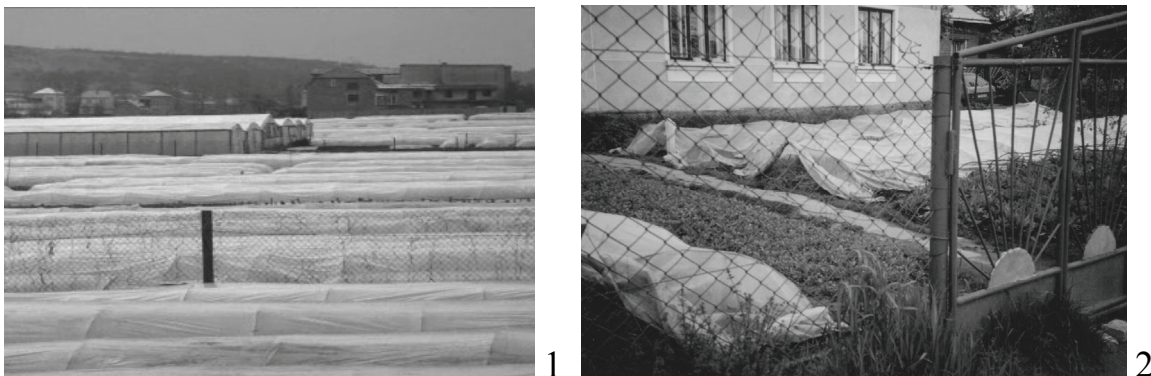

Рис.5. Приміська зона Львова, с. Грибовичі: 1 – майже вся територія присадибних ділянок під парниками і теплицями; 2 – парники займають весь палісадник, до будинку веде вузька стежка (фото автора).

Формування територіальної структури агропромислового комплексу приміських територій вимагає виділення функціональних зон. Ближче до межі міста утворюється зона вирощування видів сільськогосподарської продукції (овочів захищеного ґрунту, ягід і т.д.), які погано транспортуються, швидко псуються і найбільш трудомісткі, далі – зона підприємств, що спеціалізуються

на більш транспортабельних видах продукції (птахофабрики, овочеві господарства відкритого ґрунту і т. д.), за ними – зона молочних приміських господарств [1].

Інтенсивне використання земель, руйнівний видобуток сировини, все зростаюче споживання не відновного палива та зменшення сільськогосподарських угідь ведуть до зменшення природного середовища проживання людини. Крім того, економічний аспект сучасного розвитку територій, пов'язаний зі стихійним процесом хижацького, часто протизаконного використання природних ресурсів без будь-якої вигоди для держави і основної частини населення, має багато екологічних наслідків (нещадна вирубка лісів особливо в гірській місцевості; відчуження орних, водоохоронних територій і земель, що мають історичну та археологічну цінність під будівництво; несанкціонований відбір природного будівельного матеріалу, зокрема щебеню, гравію, піску, що призводить до зміни русла річок, зсувів, затоплення територій) (рис.6). В результаті цього виникає термінова потреба у створенні екологічно стійкого середовища проживання людини, яке б підтримувало гармонійний зв'язок з навколишнім середовищем, особливо у приміських територіях.

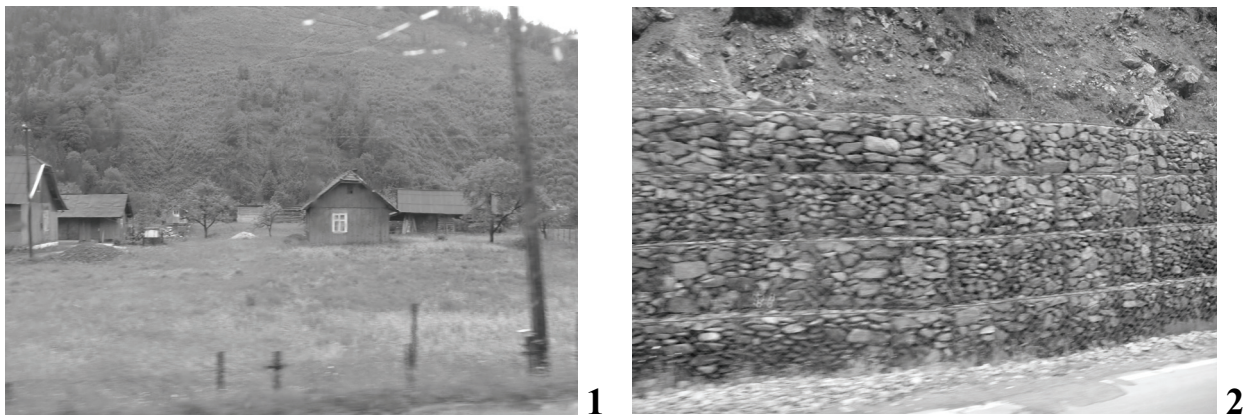

Рис.6. Протизаконне використання природних ресурсів:

1 – вирубка лісу у Карпатах (Львівська обл.); 2 – укріплення схилів вздовж дороги, як наслідок вирубки лісу (Закарпатська обл.). (фото автора).

Незважаючи на прискорений розвиток приміських територій з високою щільністю сільського населення і розселення регіону в наш час стійкість втрачає свої риси в результаті впливу негативних чинників, серед яких слід виділити такі як:

- часткова відсутність сучасних розроблених генеральних планів приміських поселень;
- забудова садиб, поселень без участі архітекторів і дизайнерів;

- неможливість створення комплексу локальних комунікацій (каналізації, водопостачання) в умовах малої площі садиби (0,06-0,08 га);
- безконтрольна зміна рельєфу території забудови приміської зони (особливо заможними жителями).

Висновки. Створення динамічного, стійкого середовища життєдіяльності населення приміських поселень з високим економічним потенціалом і соціальним забезпеченням є основним завданням проектування архітектурного середовища в сучасних умовах. Система заходів, спрямованих на використання ресурсозберігаючих технологій та зниження забруднення середовища, впорядкування заповідних територій, які пов'язані з відновленням та охороною природних ресурсів, повинні створювати екологічно чисте середовище проживання людини, а сталий розвиток сільського господарства на приміських територіях – це безперервне постачання міста екологічно чистими продуктами харчування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Дехтяренко Ю. Стратегія розвитку міста: територіально-планувальний аспект / Ю. Дехтяренко [Електронний ресурс] / Режим доступу web: <http://www.uapadlc.org.ua/ukrmisto/1/n1g4s2.htm>
2. Колодрубська О. І. Розвиток архітектурного середовища приміських територій / О. І. Колодрубська; Проблеми розвитку міського середовища. – Київ, НАУ, 2009. – Вип.2 – С. 114-119.
3. Колодрубская А. И. Устойчивое развитие пригородных территорий / А. И. Колодрубская; Тезисы докладов международного симпозиума «Устойчивая архитектура: настоящее и будущее» – Москва, МАРХИ, 17-18 ноября 2011 г. – М. : МАРХИ, группа КНАУФ СНГ, 2011. – С.109-110.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы развития архитектурной среды пригородных территорий, обозначены подходы к их организации.

Ключевые слова: устойчивое развитие, пригородные поселения, территории, архитектурная среда.

Annotation

The article is devoted to the problem of forming of architectural environment of suburbs, outlines the approaches to their organization.

Keywords: sustainable development, suburban settlement area, architectural environment.